

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@telfort.nl>
Date: Monday, September 8, 2025, 3:55 PM
To: postbus@eerstekamer.nl
Subject: aan de commissie I&A/JBZ, tav de Griffier

Attachments:

Brief-aan-Commissieleden-IA-JBZ-.pdf

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2.e@telfort.nl. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Aan de leden van de **Commissie voor Immigratie & Asiel / JBZ-Raad (I&A/JBZ)**

Geachte senatoren, leden van de Commissie Immigratie en Asiel,

Mag ik u vragen om mij en vele anderen te helpen door voor een menswaardige wetgeving te stemmen?

Het gaat om de strafbaarstelling van illegaliteit en de strafbaarstelling van mensen die illegalen helpen. Deze regels zijn op 3 juli 2025 door de Tweede Kamer aangenomen. Zij komen voor beoordeling naar de Eerste Kamer.

Geachte senatoren, deze regels staan haaks op de menselijkheid en vormen een groot gevaar voor de toekomst. Nadere toelichting van deze punten vindt u in de bijlage, een brief aan u namens vele instanties, die ik van harte onderschrijf.

Menswaardige wetgeving, wat is dat? Een simpele graadmeter is: Stel je voor dat de wet op jou van toepassing is. Vind je die dan eerlijk en rechtvaardig? Helpt die om een misstand op te ruimen? Een situatie te verbeteren? Zes maanden in de gevangenis, en daarna? Met een strafblad als document weer de samenleving in, wie is daarbij gebaat? De persoon niet, de samenleving niet.

Illegaal zijn in Nederland, denkt u eens in senatoren, wat dat betekent. Je zult het maar zijn! We kunnen niet iedereen aan papieren helpen maar we hoeven het leven van zo iemand niet extra moeilijk te maken terwijl de oorzaak van het strafbaar zijn op geen enkele manier verholpen wordt. Dat is treiteren, daarvoor mag wetgeving nooit gebruikt worden.

Het doet me veel verdriet dat de Tweede Kamer de strafbaarstellingen toeliet en ik schaam me ervoor dat de haatzaaijerij, de leugens en de sloopzucht van sommige partijen zoveel weerklank vinden in Nederland.

Gevaar voor de toekomst

Het gevaar voor de toekomst is o.a. dat er met deze regels in de wet een anker wordt geplaatst dat later gebruikt kan worden voor scherpe handhaving en vervolging. We hebben

dit al gezien in WO 2, ten aanzien van joden, homo's, Roma en Sinti. De zondebokken van de nazi's. Met vreselijke gevolgen.

Nu zijn illegalen de zondebok, en we zijn lang niet zeker wie er in Nederland nog aan de macht zullen komen. We moeten de wetten schoon en menselijk houden zodat zij niet misbruikt kunnen worden voor kwaadaardig beleid tegen medemensen.

De aanpassingen van de VVD-minister van Weel om de wetsvoorstellen op 3 juli aangenomen te krijgen zijn helaas niets waard en een minister van Justitie onwaardig.

De enige kans om dit te keren ligt nu in de Eerste Kamer. Kerntaak van de Eerste Kamer is de kwaliteit van de wetgeving te toetsen op rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Dit is u als senatoren toevertrouwd. Daarbij vraag ik u om ook de toets op menselijkheid uit te voeren bij deze regels. Het ijkpunt is te vinden in uw hart. Uw werk gaat voorbij aan partijpolitiek.

Mijn hoop is gevestigd op u, senatoren. De feiten rond het wetsvoorstel geven genoeg aanknopingspunten om de regels voor strafbaarstelling te verwerpen. Alstublieft, doe dat.

Met de meeste hoogachting,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

8 september 2025

Virusvrij. www.avg.com

Geachte leden van de Eerste Kamer,

Het nieuwe wetsvoorstel 'Asielnoodmaatregelenwet', bedoeld om de 'de asielinstroom te beperken', heeft in de Tweede Kamer een meerderheid gekregen en ligt nu samen met de 'Wet invoering tweestatusstelsel' ter behandeling bij uw kamer. De Asielnoodmaatregelenwet bevat verschillende bepalingen die ernstige gevolgen hebben voor mensen zonder geldige verblijfsdocumenten, en voor de organisaties en professionals die hen ondersteuning bieden.

In deze brief, die namens 113 organisaties aan u wordt voorgelegd, adviseren wij met klem om tegen de wetten te stemmen. Dit lichten we toe aan de hand van de verschillende samenhangende elementen van de geamendeerde Asielnoodmaatregelenwet: de strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf als misdrijf, de daaruit voortvloeiende medeplichtigheid van humanitaire hulpverleners, en de impact hiervan op mensenrechten zoals toegang tot basisvoorzieningen, rechtsbijstand en andere noodzakelijke ondersteuning.

De brief is opgebouwd aan de hand van drie kerncriteria die van belang zijn bij de beoordeling van de wet: rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Per thema bespreken wij juridische kaders, mogelijke gevolgen voor de rechtspositie van betrokkenen en praktische effecten voor kwetsbare groepen.

Het strafbaar stellen van mensen zonder verblijfspapieren druist in tegen fundamentele mensenrechten zoals toegang tot onderwijs voor minderjarigen, medische zorg en juridische bijstand. Deze maatregel bedreigt de meest kwetsbare groepen, stimuleert ernstige vormen van uitbuitingscriminaliteit, ondermijnt veiligheid en openbare orde en vergroot maatschappelijke spanningen. Het amendement is onrechtsstatelijk, onrechtvaardig, bewezen ineffectief en staat haaks op de waarden van onze rechtsstaat.

De Raad van State heeft eerder dit jaar nog opgeroepen dat amendementen expliciet moeten worden getoetst op wetgevingskwaliteit, uitvoerbaarheid en juridische houdbaarheid, en dat bij ingrijpende voorstellen vooraf advies moet worden ingewonnen. De minister besloot echter een spoedadvies te vragen nádat de wet een meerderheid kreeg in de Tweede Kamer. De Raad van State concludeert in [dat advies](#) dat het aannemelijk is dat de strafbaarstelling van illegaal verblijf ertoe leidt dat ook hulpverleners strafbaar worden gesteld. Daarnaast wijst de Raad erop dat de maatregel diep ingrijpt in fundamentele rechten en vrijheden. Een zorgvuldige belangenafweging ontbreekt, en de minister heeft onvoldoende gemotiveerd waarom strafrecht hier nodig zou zijn bovenop de bestaande instrumenten.

Eerdere voorstellen tot strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf in Nederland zijn ingetrokken na kritiek van onder andere de [Raad van State](#), de [Adviesraad Migratie](#)¹, het [College voor de Rechten van de Mens](#), de [Vereniging Nederlandse Gemeenten](#) (VNG), de [Nationale Politie](#), [vakbonden](#), de [advocatuur](#), de [rechtspraak](#) en [maatschappelijke organisaties](#).

Rechtmatigheid

Verplichte strafbaarstelling strijdig met mensenrechten

Het aangenomen amendement² maakt strafbaarstelling als misdrijf voor alle mensen zonder verblijfsvergunning verplicht, zonder ruimte voor een individuele belangenafweging. Dit amendement strekt tot het toevoegen van een nieuw artikel 108a aan de Vreemdelingenwet 2000 (Vw), houdende de strafbaarstelling als misdrijf van het onrechtmatig in Nederland verblijven door een volwassene. Deze strafverplichting raakt direct aan fundamentele rechtsbeginselen, waaronder:

- Het verbod op willekeurige detentie (art. 5 EVRM, ook toepasselijk via jurisprudentie van het EHRM);
- Het non-refoulement beginsel (art. 3 EVRM en art. 33 Vluchtelingenverdrag, conform interpretatie door het UNHCR); en
- Het proportionaliteitsbeginsel.

In situaties waarin terugkeer feitelijk onmogelijk is – bijvoorbeeld omdat landen van herkomst weigeren mee te werken – leidt strafbaarstelling vooral tot extra juridische en maatschappelijke lasten, zonder bijdrage aan een duurzame oplossing. Tegelijkertijd leidt dit tot een onmenselijke situatie voor de mensen die hierdoor worden geraakt.

Strijd met Europees recht

De [EU-Terugkeerrichtlijn](#) schrijft voor dat terugkeer primair via vrijwillige en bestuursrechtelijke maatregelen moet worden gerealiseerd. Daarbij gelden de uitgangspunten dat (bestuursrechtelijke) detentie alleen mag worden toegepast wanneer geen andere minder dwingende maatregelen voorhanden zijn en dat de detentie niet langer duurt dan nodig is voor de voorbereiding van de uitzetting. Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie ([El Dridi](#)³ en [Achughbaban](#)⁴) kan strafrecht pas na afronding van dit traject een rol spelen, mits dit het terugkeerproces niet belemmert en niet willekeurig wordt

1 Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, [Briefadvies inzake strafbaarstelling illegaal verblijf](#) (2011); [Advies inzake strafbaarstelling illegaal verblijf](#) (2013).

2 In de toelichting bij amendement 44 (lid Vondeling) wordt gesteld dat "illegaal verblijf een groot maatschappelijk probleem" vormt en dat strafbaarstelling noodzakelijk is om vertrek af te dwingen en illegaal verblijf te ontmoedigen. Deze redenering negeert echter zowel de eerdere conclusies van de Raad van State, dat strafbaarstelling disproportioneel en nauwelijks handhaafbaar is, als het risico dat ook humanitaire bijstand strafbaar kan worden. Bovendien ontbreekt een onderbouwing dat strafbaarstelling daadwerkelijk bijdraagt aan terugkeer; eerdere pogingen in Nederland en andere EU-lidstaten hebben dat niet aangetoond.

3 HvJ EU, [El Dridi](#), C-61/11, 28 april 2011.

4 HvJ EU, [Achughbaban](#), C-329/11, 6 december 2011.

toegepast. Het geamendeerde wetsvoorstel verplicht juist tot strafrechtelijke vervolging, waardoor de evenredigheid en het doel van de Terugkeerrichtlijn worden ondergraven.

Geen juridische meerwaarde van strafrecht

Het [WODC concludeerde al in 2014](#) dat het strafrecht geen duurzame oplossing biedt voor onrechtmatig verblijf. Anders dan bij bestuursrechtelijke detentie, volgt strafrechtelijke detentie pas ná een rechterlijke veroordeling en toetsing door de rechterlijke macht, op een moment dat de betrokkene vaak al niet meer traceerbaar is. Daar waar mensen wél in beeld zijn – in gezinslocaties, vrijheidsbeperkende locaties (VBL) of vreemdelingendetentie – werkt strafbaarstelling contraproductief, omdat juist bij deze groep het risico bestaat dat zij zich aan het toezicht onttrekken om vervolging te ontlopen.

Gevolgen voor de hulpverlening

De overheid heeft een erkende zorgplicht om in noodsituaties basale hulp te bieden, zoals bevestigd in het [Changu-arrest](#)⁵. EU-lidstaten zijn verplicht om de menselijke waardigheid, ongeacht verblijfsstatus, van mensen te waarborgen.⁶ Tijdens de parlementaire behandeling in de Tweede Kamer is geen aandacht besteed aan de reikwijdte van het amendement, noch heeft er een uitvoeringstoets plaatsgevonden. Dit laat ruimte voor brede interpretaties, en onze vrees is dat zelfs basale humanitaire ondersteuning – zoals het verstrekken van voedsel, water, kleding of onderdak – strafbaar kan worden gesteld.

Door onrechtmatig verblijf strafbaar te stellen, wordt onvermijdelijk ook hulpverlening gecriminaliseerd; de maatregelen staan daarmee op gespannen voet met bestaande internationale en nationale verplichtingen. Vooral de strafbaarstelling van hulpverleners, op grond van medeplichtigheid aan een misdrijf ([artikel 48](#) Wetboek van Strafrecht), die in het kader van hun humanitaire taak basale ondersteuning bieden, roept ernstige vragen op over de juridische houdbaarheid. Deze raakt direct aan mensenrechtenbepalingen uit het EVRM en het EU-handvest, maar botst ook met nationale regels. Zo bepaalt de Politiewet ([artikel 3](#)) dat de politie hulp moet verlenen aan ieder dat dat behoeven, hebben mensen zonder verblijfsdocumenten recht op medisch noodzakelijke zorg en toegang tot rechtsbijstand, en zijn kinderen zonder verblijfsrecht leerplichtig en hebben zij recht op onderwijs. Daarmee is de kans groot dat deze bepalingen bij rechterlijke toetsing onderuitgaan, terwijl de onzekerheid en angst die ze veroorzaken bij hulpverleners en gemeenten reëel en onmiddellijk zijn.

Deze juridische bezwaren – verplichte strafbaarstelling zonder belangenafweging, strijd met Europese en nationale regels, het ontbreken van enige juridische meerwaarde en conflicterende overheidstaken – staan niet op zichzelf. In de praktijk leidt de maatregel er toe dat gezinnen en individuen uit beeld verdwijnen, dat slachtoffers van misdrijven zich niet meer melden en dat uitvoeringsorganisaties klem komen te zitten tussen wettelijke en ethische plichten. Op die uitvoerbaarheid gaan wij in het volgende onderdeel nader in.

⁵ HvJ EU, *Changu*, C-352/23, 12 september 2024.

⁶ Art. 1 EU-Handvest; HvJ EU, *Jawo*, C-163/17, 19 maart 2016; HvJ EU, *Haqbin*, C-233/18, 12 november 2019.

Uitvoerbaarheid

Effect op mensen zonder verblijfspapieren

Strafbaarstelling heeft directe en ingrijpende gevolgen voor mensen zonder geldige verblijfsdocumenten. Uit angst voor strafrechtelijke vervolging zullen velen geen hulp meer durven vragen van gemeenten, maatschappelijke organisaties of uitvoeringsinstanties. Dit beperkt hun toegang tot basisvoorzieningen zoals medische zorg, onderwijs, opvang en rechtsbijstand, wat het bereiken van duurzame oplossingen, het signaleren van misstanden en toezicht juist ondermijnt.

De politie heeft [in haar reactie](#) expliciet gewezen op uitvoerbaarheidsproblemen. Vooral mensen die feitelijk niet kunnen terugkeren naar hun land van herkomst lopen hierbij risico; zij kunnen herhaaldelijk in detentie worden geplaatst, zonder perspectief op een duurzame oplossing. Deze situatie heeft verstrekken gevolgen: slachtoffers van uitbuiting of andere strafbare feiten durven zich minder te melden bij politie of hulpverleners, waardoor rechtshandhaving en vertrouwensrelaties worden ondermijnd en opsporing bemoeilijkt. Strafbaarstelling vergroot bovendien de kwetsbaarheid: een steeds grotere groep wordt gedwongen om in de schaduw van de samenleving te overleven, vaak in onveilige of uitbuitende omstandigheden. Zo maakt criminalisering het leven van mensen in kwetsbare posities nog moeilijker, met dakloosheid, sociaal isolement en verlies van basisveiligheid tot gevolg. Tegelijkertijd neemt de druk op de leefbaarheid in gemeenten toe doordat een groeiend aandeel van deze groep noodgedwongen op straat terechtkomt.

Daarmee dreigt Nederland een belangrijke internationale verworvenheid te verliezen: momenteel geldt ons land als voorloper in het garanderen van veilige toegang tot politie en hulpverlening voor ongedocumenteerde slachtoffers van misdrijven.⁷

Er bestaan momenteel al feitelijke belemmeringen voor de toegang tot gezondheidszorg voor mensen zonder verblijfsvergunning. Wij vrezen dat deze mensen, uit angst voor ontdekking en strafrechtelijke vervolging, zich minder snel tot een arts of zorginstelling durven te wenden.⁸ Bij de invoering van het wetsvoorstel bestaat het risico dat de toegang nog verder zal worden beperkt, met risico's zowel voor de betrokken personen - door uitstel van medische behandeling totdat de klachten acuut worden - als voor de volksgezondheid in bredere zin.

Strafbaarstelling kan het recht op onderwijs voor kinderen van ouders zonder verblijfsvergunning verder belemmeren. Al in 2013 constateerde het [College van de Rechten van de Mens](#) dat ouders vaak obstakels bij het inschrijven van hun kinderen op school, bijvoorbeeld door het niet hebben van een vaste woon- of verblijfplaats, of door onvoldoende kennis van rechten bij zowel ouders als scholen. De introductie van strafbaarstelling kan deze problematiek versterken: ouders vrezen opsporing en vervolging, waardoor zij hun kinderen

⁷ Zie bijvoorbeeld PICUM, [Unconditional access to services for undocumented victims of crime](#) (2022)

⁸ Zie bijvoorbeeld ervaringen van het Wereldhuis Den Haag (2025), die melden dat mensen zonder verblijfsrecht nu al zorg mijden uit angst voor de strafbaarstelling; zie ook PICUM, [Migration status: A key structural social determinant of health inequalities for undocumented migrants](#) (2023), en M.A. Schoevers, [Hiding and Seeking. Health problems and problems in accessing health care of undocumented female immigrants in the Netherlands](#) (2011).

minder vaak of helemaal niet naar school sturen. Ook kan dit leiden tot terughoudendheid bij scholen en schoolbesturen, uit angst voor medeplichtigheid of aansprakelijkheid. Dit beperkt de toegang tot onderwijs en tast het welzijn en de ontwikkeling van kinderen aan, terwijl het tegelijkertijd het sociale isolement van gezinnen vergroot.

Maatschappelijke organisaties signaleren bovendien dat de gevolgen van de voorgenomen strafbaarstelling nu al voelbaar zijn onder mensen. Nog voordat de wet inwerking is getreden, heerst er al angst. Mensen zijn bang hun huisvesting of baan te verliezen of dat burens hen kunnen aangeven bij de politie.

Effect op hulpverleners en gemeenten

Hulpverleners lopen bovendien het risico om strafrechtelijk vervolgd te worden wanneer zij basisvoorzieningen zoals voedsel, kleding, medische zorg of onderdak verstrekken. Dit zou Nederland in de verontrustende internationale trend plaatsen waarin humanitaire hulpverleners steeds vaker worden vervolgd voor het bieden van elementaire steun aan mensen in nood – een ontwikkeling die door internationale organisaties en mensenrechteninstanties sterk wordt bekritiseerd en die haaks staat op de fundamentele waarden van onze rechtsstaat.

De gevolgen van strafbaarstelling reiken daarmee verder dan het individu: zij raken ook de praktijk van hulpverlening en de werking van publieke instellingen in Nederland. PICUM, een in Brussel gevestigde Europese netwerkorganisatie die zich inzet voor de rechten van mensen zonder verblijfsdocumenten, [wijst erop](#) dat de criminalisering van solidariteit in Europa nauw verbonden is met de criminalisering van migratie zelf, waardoor een continuüm met restrictieve migratiepolitiek ontstaat en een vijandige omgeving wordt gecreëerd voor mensen die als onrechtmatig verblijvend worden beschouwd. De [gezamenlijke reactie](#) van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Justitie en Veiligheid onderstreept deze zorgen. Zij waarschuwen dat strafbaarstelling feitelijke toegang tot onderwijs, medische zorg en bescherming tegen misdrijven beperkt, waardoor mensen in kwetsbare posities nog kwetsbaarder worden en risico's ontstaan voor veiligheid, leefbaarheid en volksgezondheid. Professionals in [zorg](#), onderwijs en politie komen hierdoor in een praktisch en ethisch dilemma: hun verplichting om hulp te bieden botst met het risico van strafbaarstelling.

De VNG heeft er in [haar reactie](#) al op gewezen dat dit gemeenten voor een onmogelijke keuze stelt: zij hebben wettelijke en maatschappelijke verantwoordelijkheden voor de opvang en ondersteuning voor mensen zonder geldige verblijfsdocumenten, maar worden nu met wetten geconfronteerd die deze hulp strafbaar stellen – zonder dat duidelijk is hoe dit uitvoerbaar is zonder zichzelf in strijd met andere verplichtingen te brengen.

Contraproductief voor de realisatie van duurzame oplossingen

Strafbaarstelling ondermijnt de realisatie van duurzame oplossingen. Effectief migratiebeleid is gebaat bij twee duidelijke sporen: rechtmatig verblijf voor wie daarvoor in aanmerking komt, of begeleid vertrek, met de nodige waarborgen en ondersteuning. Angst voor strafrechtelijke vervolging ontmoedigt mensen echter contact te zoeken met overheidsinstanties en deel te

nemen aan vrijwillige terugkeertrajecten. Criminalisering bemoeilijkt het op maatwerk gerichte beleid van de [DT&V](#), dat zich richt op begeleiding, eigen verantwoordelijkheid en vrijwillige terugkeertrajecten. Tegelijkertijd beperkt strafbaarstelling de toegang van deze groepen tot procedures voor het verkrijgen van rechtmatig verblijf, waardoor hun perspectief op een duurzame oplossing verder wordt verkleind.

Een veroordeling op grond van onrechtmatig verblijf resulteert in een aantekening op het justitieel documentatieregister (strafblad), wat toekomstige mogelijkheden voor regularisatie of naturalisatie kan bemoeilijken, daar het hebben van een strafblad kan worden meegewogen bij de beoordeling van het openbare orde-criterium door de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND), en zo structureel de kans op een rechtmatig verblijfsspoor verkleint. Bovendien kan een strafblad de rechtspositie bij terugkeer in het land van herkomst ernstig schaden; in sommige landen, zoals [Nigeria](#), riskeren terugkeerders met een strafblad vervolging of bestraffing, bijvoorbeeld wegens “*defamation of their country*”.

Al bij het wetsvoorstel [‘Wet strafbaarstelling illegaal verblijf’ \(2013\)](#), werd geconcludeerd dat strafbaarstelling niet bijdraagt aan een effectiever terugkeerbeleid. En werd dit voorstel, na tal van juridische en humanitaire bezwaren, weer ingetrokken. Het is vooral een [symbolische](#) en stigmatiserende maatregel, zonder enig bewijs dat strafbaarstelling leidt tot een afname van het aantal mensen zonder geldige verblijfspapieren. Ervaringen in andere landen laten zien dat dergelijke maatregelen niet leiden tot structureel meer vertrek of minder instroom, en in de praktijk niet of nauwelijks worden toegepast. Zo concludeerde Instituut Clingendael deze maand in een [policy brief](#) dat strafbaarstelling in België, Duitsland, Zweden en Italië geen aantoonbaar effect heeft op vertrek, maar juist negatieve maatschappelijke bijeffecten, hoge kosten en uitvoeringsproblemen oplevert. Ook onderzoek binnen en buiten Nederland bevestigt dat criminalisering migratie nauwelijks beïnvloedt.⁹

Handhaafbaarheid

Dubbele belasting van justitie, politie en rechterlijke macht

Strafbaarstelling zoals voorgesteld in de geamendeerde wet creëert een strafrechtelijke vervolgingsplicht. In de huidige praktijk bestaan echter al instrumenten om mensen zonder verblijfsrecht te begeleiden en toezicht te houden, zoals [artikel 56](#) Vw voor personen in Vrijheidsbeperkende Locaties (VBL), gezinslocaties en [artikel 59](#) Vw in Vreemdelingendetentie. Daarnaast beschikt Nederland al over toepasbare bestuursrechtelijke maatregelen, zoals het terugkeerbesluit en het inreisverbod, die effectief vertrek bevorderen en in lijn zijn gebracht met Europese verplichtingen zoals de Terugkeerrichtlijn. Er bestaan al uitgebreide mogelijkheden om mensen zonder geldige verblijfsdocumenten in bewaring te stellen, met het oog op uitzetting. Deze detentie, die

⁹ Zie o.a. Matilde Rosina, [Criminalising Migration: The Vicious Cycle of Insecurity and Irregularity](#) (2024), Verwey-Jonker Instituut (WODC), [Invloed asielbeleid op migratie naar Nederland](#) (2023), Mieke Kox, [Restrictief Illegalenbeleid lijkt averechts te werken](#) (2010), Richard Staring & José Aarts, [Jong en illegaal in Nederland](#) (2010); Dominique Laagland et al., [Het strafrecht als vicieus sluitsluk van het beleid ten aanzien van criminele vreemdelingen. Het sluimerende probleem van de niet uitzetbare ongewenst verklaarde vreemdeling](#) (2009); Joanne van der Leun, [Zal de strafbaarstelling van illegaliteit effectief zijn en wil iemand dat eigenlijk weten?](#) (2013).

maximaal achttien maanden kan duren – de langste termijn binnen de EU –, mag in principe alleen worden toegepast wanneer geen minder ingrijpende maatregel mogelijk is en er concreet zicht is op daadwerkelijke terugkeer.¹⁰

Tevens bestaan er al mogelijkheden voor strafrechtelijke sancties bij [het niet-melden bij de korpschef](#), het verblijf in Nederland als ongewenste vreemdeling of bij overtreding van een zwaar inreisverbod ([artikel 197 Sr](#)), overtreding van een licht inreisverbod ([artikel 108, lid 6 Vw](#)) en detentie van specifieke groepen, zoals criminele onrechtmatig verblijvende mensen die niet uitgezet kunnen worden. In de praktijk wordt van dit bestaande instrumentarium echter nauwelijks gebruikgemaakt.

Strafrechtelijke vervolging bovenop bestaande bestuursrechtelijke maatregelen leidt tot dubbele sanctionering en een aanzienlijke extra belasting van politie, Openbaar Ministerie, rechterlijke macht en detentiecapaciteit, zonder dat dit bijdraagt aan duurzame oplossingen.¹¹ Omdat bestaande bestuursrechtelijke instrumenten al effectief zijn, voegt extra criminalisering weinig toe, en kan in strijd zijn met het proportionaliteitsbeginsel, het verbod op willekeurige detentie en de verplichtingen die voortkomen uit de EU-Terugkeerrichtlijn, en kan zij zelfs problematisch zijn voor de rechtspositie van mensen.

Strafbaarstelling is praktisch beperkt handhaafbaar en is een disproportionele sanctie. Mensen die zich melden of al onder toezicht staan, lopen het risico vervolgd te worden, terwijl degenen die volledig buiten beeld blijven vaak niet worden bereikt. Dit leidt tot selectieve handhaving, waardoor risico's op etnisch profileren en ongelijke toepassing van het recht kunnen ontstaan. Bovendien ondermijnt de maatregel de bestaande instrumenten voor terugkeer en toezicht, doordat mensen uit angst voor vervolging contact met autoriteiten vermijden.

De voorgestelde strafbaarstelling is juridisch problematisch, praktisch moeilijk uitvoerbaar en maatschappelijk schadelijk. Mensen zonder geldige verblijfsdocumenten verkeren feitelijk al in een kwetsbare positie: zij ervaren belemmeringen om vrij toegang te krijgen tot medische zorg, onderwijs, huisvesting, financiële diensten en om te reizen. De strafbaarstelling van onrechtmatig verblijf en de criminalisering van hulpverlening treft juist deze groep disproportioneel en maakt hen nog kwetsbaarder voor uitbuiting, misbruik en andere risico's. Ook hulpverleners lopen het risico strafrechtelijk vervolgd te worden voor het bieden van basale ondersteuning. Het gevolg is een vijandige omgeving voor mensen zonder verblijfspapieren en een directe belemmering van duurzaam toezicht en begeleiding. De Nederlandse overheid heeft op grond van het EVRM, het Kinderrechtenverdrag, het VN-Vrouwenverdrag en andere internationale verplichtingen een zorgplicht om kwetsbare personen te beschermen.

¹⁰ Amnesty International, [Het recht op vrijheid](#) (2018).

¹¹ Aniel Pahladsingh, *Crimmigration and the Return Directive. Fundamental rights, criminal sanctions and the legal position of the migrant*, 2023. Het onderzoek analyseert de combinatie van strafrecht en immigratierecht ("crimmigration") in de context van de EU Terugkeerrichtlijn. Strafrecht is een ultimum remedium, en Pahladsingh concludeert dat bestaande bestuursrechtelijke instrumenten effectief zijn voor terugkeer, terwijl het gebruik van strafrecht beperkte meerwaarde biedt en risico's voor de fundamentele rechten van onrechtmatig verblijvende mensen met zich meebrengt.

Stem niet in met een onuitvoerbare en schadelijke wet

Criminalisering van mensen zonder geldige verblijfsdocumenten en de medeplichtigheid aan een misdrijf van hulpverleners brengen aanzienlijke juridische, maatschappelijke en ethische problemen met zich mee. Ervaring en onderzoek tonen dat criminalisering geen structurele oplossingen biedt. Integendeel: het leidt tot het verdwijnen van mensen uit beeld, beperking van toegang tot essentiële voorzieningen, verhoogd risico op uitbuiting en misbruik, ondermijning van duurzame terugkeer en rechtmatig verblijf, en extra lasten voor handhavingsinstanties. Voor hulpverleners betekent dit een onwerkbaar situatie waarin zij moeten kiezen tussen professionele verantwoordelijkheid en het risico op vervolging.

De Asielnoodmaatregelenwet bevat daarnaast meerdere andere bepalingen die de rechtspositie van onder andere mensen zonder geldig verblijfsrecht ernstig aantasten; wij verwijzen hierbij naar de eerder aan de Tweede Kamer verzonden brieven van [VluchtelingenWerk Nederland](#) en [ASKV](#), waarin de risico's en gevolgen van deze maatregelen uitgebreid zijn toegelicht. Daarom doen wij een dringend beroep op de Eerste Kamer om tegen de voorgestelde strafbaarstelling van illegaliteit én tegen de wet in haar geheel te stemmen.

Wij achten het van groot belang dat beleid gericht blijft op bescherming van kwetsbare groepen, het bevorderen van rechtmatig verblijf en begeleide terugkeer, en het waarborgen van de toegang tot hulpverlening en basisvoorzieningen. Alleen zo kan vreemdelingenbeleid effectief, humaan en handhaafbaar zijn.

De brief is namens het bondgenootschap '[Stop de Asielwetten](#)' opgesteld, dat wordt gedragen door 113 maatschappelijke organisaties, waaronder ASKV, VluchtelingenWerk Nederland, Amnesty International Nederland, Stichting LOS, DeGoedeZaak, Artsen zonder Grenzen en Stichting Vluchteling.

Daarnaast is de brief mede ondertekend door het Nederlandse Rode Kruis.